

اعلان‌ها و اعلامیه‌های دوره قاجار

از

محمد سعید رضوی
پرتال جامع علوم انسانی
مطالعات فرهنگی

(دکتر در تاریخ - دانشیار دانشگاه تهران)

از مسائلی که در تاریخ اجتماعی يك کشور می تواند مورد تحقیق و بررسی مخصوص قرار گیرد، موضوع انتشار آگهی ها و نحوه ارائه آنهاست که خود نکاتی از مسائل اجتماعی يك جامعه را روشن میسازد و بهمین سبب میتوان آنها را جزو اسناد تاریخی محسوب داشت .

همانگونه که از اسناد تاریخی اگر بطریقی اصولی و علمی جمع آوری و بررسی شوند، مسائل و نکاتی بسیار مانند طرز مکاتبات و ترتیب ثبت و ضبط نامه ها و احکام و دستورات اصطلاحات اداری ، دیوانی ، سیاسی ، اجتماعی و مالی و تحول آنها در دوره های مختلف ، وضع طبقات اجتماع و اصناف و اماکن عمومی ، نکات جغرافیائی تطور و تکامل خط و فن نویسندگی و انشاء و بالاخره اقسام مهرها و طغراها و دستخط ها و کیفیت تهیه آنها معلوم و مشخص میگردد، از مطالعه آگهی های هر دوره هم بوضع اجتماعی و بمسائلی که مورد توجه خاص عامه بوده است و سیاست اداری و حکومتی دولت ، بوسعت و کیفیت تلاشهای مردم

و طبقات مختلف جامعه که برای بدست آوردن هدفهای خود بکار برده‌اند، بوضع صنعت چاپ و فن گراور و کلیشه‌سازی، بالاخره به ذوق و سلیقه مردم در نحوه ارائه آگهیها و برخی نکات دیگر میتوان آشنا و واقف شد. از این رو مجله بررسیهای تاریخی با اطلاع از وجود مجموعه نفیسی از «اعلانها و اعلامیه‌های» دوره قاجار و بخصوص زمان مشروطیت که دوست و همکار گرامی ما آقای دکتر محمد اسماعیل رضوانی دانشیار دانشگاه تهران با صرف وقت و تلاش و هزینه بسیار برای خود فراهم نموده‌اند، درصدد برآمد به نشر این اسناد اقدام کند و در نتیجه از ایشان خواهش شد بخشی از مجموعه خود را برای درج در مجله بررسیهای تاریخی اختصاص دهند و اینک با حق شناسی از معظم‌له، بدرج قسمتی از آن مجموعه گرانبهایی پردازیم و در پایان آن نیز چند فقره از اعلانهای دیگر تاریخی که در مجموعه آقای دکتر رضوانی موجود نیست و آنها را جناب آقای حسنعلی غفاری معاون الدوله با محبت تمام از مجموعه اسناد خانوادگی خود در اختیار مجله بررسیهای تاریخی قرار داده‌اند، برای تکمیل مبحث آقای دکتر رضوانی اضافه مینمائیم. و از این بابت، اداره مجله از آقایان دکتر رضوانی و جناب آقای معاون الدوله غفاری صمیمانه سپاسگزار است. و اما، در اینجا یادآوری سه نکته نیز لازم بنظر می‌آید:

یکی آنکه چون اصل این آگهیها که عکس آنها در این شماره از مجله بچاپ میرسد، جز یکی دوتا، کلا با حروف سربی معمولی چاپ شده است دیگر در نقل و رونویس کردن و چاپ مجدد متن آنها لزومی دیده نشد.

نکته دوم آنکه کلیشه‌ها و گراور هائی که در اینجا از نظر خوانندگان میگذرد برای آنکه اصالت آنها بیشتر محفوظ بماند بهمان اندازه و قطع اصلی آنها بچاپ رسیده است .

سوم آنکه همانگونه که آقای دکتر رضوانی در پایان شرحی که بعنوان مقدمه بر اعلان هانوشته و خواستار شده‌اند، مانیز از خوانندگان این مجله و محققان و کسانی که مجموعه و یا نمونه هائی از «اعلان‌ها و اعلامیه‌های چاپ شده مربوط بدوره قاجاریه دارند بشرط آنکه در اینجا به چاپ نرسیده باشد، تقاضا میکنیم برای کمک بروشن شدن مسائل فراموش شده و نکات تاریک تاریخ ایران فتوکپی خوانا و یا عکس آنها را بدفتر مجله ارسال فرمایند و یا اصل آنها را برای عکسبرداری در اختیار مجله بگذارند تا بنام خود ایشان بچاپ برسد و مجله بررسیهای تاریخی از این بابت نهایت سپاسگزار خواهد بود .

شعبه نشریات
سرمهنگ جهانگیر قائم مقامی
پژوهشگاه علوم انسانی
پرتال جامع علوم انسانی

پروفیسر شکیلہ بیگم کی زیر نگرانی
پرتال جامع علوم انسانی

اعلان‌ها و اعلامیه‌های

دوره قاجار

از روزی که چاپخانه در ایران تأسیس شد، دولت و حکام، نیت‌ها و فرمانهای خود و مطالبی را که نشر آن لازم می‌نمود به وسیله «اعلان» یا در اصطلاح امروز «آگهی» به اطلاع مردم می‌رسانیدند.

از این بی‌بعد سنت «منادی کردن» و «جارزدن» از میان رفت و «منادی گر» و «جارچی» جای خود را به حرفچینان مطبوعه و پخش‌کنندگان اعلان‌ها داد. در آغاز کار و بخصوص در سالهای اول پادشاهی ناصرالدین‌شاه (۱۲۶۴-۱۳۱۳ هـ ق) به اعلان، «اشتهار نامه» می‌گفتند و من نمیدانم چرا عنوان اشتهار نامه را برگزیده بودند و چرا

محمد عیسی رضوی

(دکتر در تاریخ - دانشیار دانشگاه تهران)

بعدها این عنوان تبدیل به اعلان گردید ولی بهر حال من در طی سالها جستجو، مجموعه نسبتاً جالبی از اعلاناتهای دولتی و ملی در عهد قاجاریه و در انقلاب مشروطیت فراهم کرده‌ام که برای بررسی تاریخ دوره قاجاریه، خود از بسیاری جهات مفید فایده می‌تواند بود. در این جا نظرم این است که از میان مجموعه مزبور قسمتی از اعلاناتی را که برای تاریخ معاصر ایران مفید می‌باشد، در مجله گرانبهای بررسیهای تاریخی که برآستی در جاودان ساختن اسناد تاریخ ایران از بندل هیچگونه جهدی دریغ نمی‌ورزد پایدار سازم.

آنهاست که در کار جمع‌آوری اینگونه اوراق و اسناد هستند میدانند که اولاً تا چه اندازه این اوراق، کمیاب و تعدادی از آنها نیز نایاب شده و تا چه حد در معرض تندباد حادثه قرار دارد و در نتیجه انتشار آنها چقدر ضروری و مفید است.

در سلسله مقالاتی که در تاریخ روزنامه‌نگاری از نگارنده در همین مجله انتشار یافته متن دو اشتهارنامه کلیشه شده و بنابراین در این نوشته راجع به اشتهارنامه تجدید مطلع نمی‌کنم و دنباله کار را می‌گیرم^۱

اما آنچه که از مطالعه اعلاناتهای موجود استنباط میشود این است که در پادشاهی ناصرالدین‌شاه و در سالهای اول سلطنت مظفرالدین‌شاه اعلاناتهای دولتی با چاپ سنگی و با خطزینا چه نستعلیق و چه نسخ و چه شکسته چاپ می‌شده و از اواسط پادشاهی مظفرالدین‌شاه و بخصوص در سالهای انقلاب که مردم و مدارس و انجمن‌ها و شرکت‌های تجارتهای به انتشار آگاهی پرداختند تقریباً تمام اعلانات با چاپ سربی انتشار می‌یافته‌است و در انتشار این مجموعه که بنظر خوانندگان گرامی میرسد سعی شده چنان نظمی برقرار گردد که خواننده در عین حال که بر مندرجات آن واقف می‌شود، سیر تحول انتشار اعلان‌ها را نیز دریابد.

قدیمترین اعلانی که بالفعل در دست‌است مربوط به اول‌ماه ذی‌قعد سال

۱۳۱۳ هجری قمری یعنی چند روزی پیش از کشته شدن ناصرالدین شاه (۱۷ ذی قعدة) است و آن متن فرمانیست که ناصرالدین شاه به مناسبت پنجاهمین سال سلطنت خود در مورد معافیت مالیاتهایی که در آن روز کارازنان و گوشت می گرفتند صادر نموده بود.

این اعلان، اگرچه باید در مبحث فرمانهای دوره قاجار مورد بررسی قرار گیرد ولی چون بصورت اعلان چاپ و منتشر شده است آنرا و همچنین فرمان دیگری را از مظفرالدین شاه که آن نیز در همین زمینه و به همین شکل انتشار یافته است در این مبحث می آوریم.

این فرمان و یا اعلان، قطع نظر موضوع آن که خود گوشه‌ای از وضع اجتماعی ایران در اوائل قرن چهاردهم قمری را روشن می کند، از نظر سبک نگارش، هنر خطاطی و نحوه چاپ و همچنین فن گراور و کلیشه سازی در آن روزها اهمیت بسیار دارد (شماره ۱)

چند روز پس از انتشار این اعلان چنانکه گفته شد ناصرالدین شاه در حرم حضرت عبدالعظیم به قتل رسید و پس از آن مظفرالدین شاه بر جای پدر نشست. شاه جدید نیز دستور پدر را محترم شمرد و با همان سبک و با همان روش اعلانی انتشار داد که از نظر صورت ظاهر فقط سجع مهر آن تغییر کرده است به این معنی که سجع مهر آگهی نخستین این است:

«الملك لله تعالى: تا که دست ناصرالدین خاتم شاهی گرفت صیت داد و معدلت از ماه تاماهی گرفت» و سجع مهر مظفرالدین شاه چنین است:

«الملك لله: گرفت خاتم شاهی مظفرالدین شاه دمید کو کب فتح و ظفر

بعون الله» (شماره ۲)

بدیهی است که از نظر هنر خطاطی این دو آگهی با هم قابل قیاس نیست و خط آگهی ناصرالدین شاه به مراتب زیباتر و عالی تر از خط آن دیگر آگهی است و اما از اعلان دیگری که موجود است (شماره ۳) چنین بنظر می رسد قبل از آنکه مظفرالدین شاه از تبریز به تهران بیاید میرزا علی اصغر خان اتابک

صدراعظم جریان معافی مالیات نان و گوشت راتلگرافی به شاه جدید اطلاع داده و تقاضا کرده بود که مظفرالدین شاه نیز پیش از حرکت خود بسوی تهران برای تحبیب مردم، بالغو این مالیات موافقت نماید و اعلان شماره ۳ و همین اعلان است که تاریخ انتشار آن پیش از اعلان شماره ۲ میباشد و بدین ترتیب چون مظفرالدین شاه به پایتخت رسیده است مانند پدر فرمانی رسمی هینی بر معافیت مالیات نان و گوشت صادر نمود. (اعلان شماره ۲).

اعلان شماره ۴ مربوط به جلوگیری از احتکار غله و گندم که یکی از بلاهای گرانی و نایابی نان در آن روزگار بوده میباشد و این اعلان بشارت تاریخ ۱۳۱۷ قمری منتشر شده است و پیداست بدنبال واقعه کمیابی و گرانی نان در سال ۱۳۱۶ بوده است که شرح مبسوط آنرا در مقاله «چندسند درباره گرانی سال ۱۳۱۶ قمری در تهران» بقلم سرهنک دکتر جهانگیر قائم مقامی باید خواند^۲ و چون چهار اعلان مزبور در فوق مربوط به مسأله نان و گوشت است بدرج يك اعلان دیگر که از طرف «اداره بلدیة تهران» یعنی شهرداری پایتخت در سال ۱۳۲۳ هجری قمری که سال آغاز انقلاب مشروطیت است منتشر شده است نیز مبادرات می ورزد (شماره ۵) در میان اعلانهای این زمان اعلانی است مربوط به مسافرینی که در راه تهران به گیلان رفت و آمد می کرده اند و بایستی حق العبور یا حق راهداری می پرداختند. مضمون این اعلان بخوبی نشان میدهد که مردم در عبور از این راه باچه مشکلاتی روبرو بوده اند (شماره ۶).

نکته بارزی که از این اعلانها برمی آید مقدمتاً این است که انتشار آگهی در سالهای پیش از مشروطیت از اختیارات دولت بوده است. و اما اعلان در عهد انقلاب :

در انقلاب مشروطیت انتشار اعلان و آگهی انحصار بدولت نداشت و هر

۲- د.ک به مجله یفما شماره ۲ سال هفتم، اردی بهشت ۱۳۴۳ و همچنین به کتاب یکصد و پنجاه سند تاریخی از جلاوریان تا بهلولی، تألیف سرهنک دکتر جهانگیر قائم مقامی، از ۳۵۵ تا ۳۶۷ رجوع نمایند.

کس می‌توانست نیت قلبی و عقاید خاص خود را وسیلهٔ اعلامیه، اعلان و رساله در چاپخانه‌ها چاپ و منتشر سازد. چنانکه مدارس، انجمن‌ها، روزنامه‌ها، جمعیتها و هر کس حالی و روزگاری و ذوقی و استعدادی داشت به چاپ اعلامیه، اعلان و نوشته‌های يك یا چند صفحه‌ای بدون عنوان و نام می‌بادرت می‌جست. این نوشته‌های گوناگون اگر چه حکایت از يك هرج و مرج و نابسامانی و بی‌نظمی می‌کند اما در عین حال هیجان و اضطراب و کوشش و جنبش مردم را در راه وصول به آزادی نشان می‌دهد.

اعلامیه‌ها و اعلانیه‌هایی که در این زمان انتشار یافته‌است و در این مجموعه بنظر خوانندگان میرسد به چهار دسته تقسیم می‌شود.

الف - اعلامیه‌ها و اعلان‌هاییکه مربوط بسال ۱۳۲۴ هجری قمری، سالی که انقلاب به اوج خود رسیده بود می‌باشد و در رأس آن اعلانی است که نطق مظفرالدین شاه در گشایش مجلس اول و در آن چاپ شده و اهمیت آن بر کسی پوشیده نیست (شماره ۷).

پس از آن پنج اعلامیه و اعلان در مسائل مختلف مربوط به انقلاب آورده میشود که خواننده پس از مطالعه آنها بموضوع و مطلب آن پی خواهد برد (شماره‌های ۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲).

ب - دسته دوم اعلامیه‌ها و اعلانیه‌هایی است که در سال ۱۳۲۵ هجری قمری انتشار یافته که از میان آنها هفت نمونه انتخاب کرده و در معرض مطالعه خوانندگان گرامی قرار می‌دهد و همگی حاکی از مخالفت اولیاء دولت با مشروطیت است و تلاش علما و مردم برای مقابله با این مخالفت‌ها می‌باشد (شماره‌های ۱۳-۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹).

ج - دسته سوم اعلانیه‌هایی که پس از انحلال مجلس و به توب بستن آن صادر شده‌است.

محمد علی‌شاه در این اعلانها علل انحلال مجلس را توجیه کرده و سپس بوسیلهٔ صدور اعلانهای پیاپی در صدد جلب دل‌های مردم و انقلابیون برآمده‌است

که در آن میان اعلامیه‌ای است دایر بر حرمت مشروطیت و جالب‌تر از آن اعلامی است که به «عموم زوار و مسافرین عتبات عالیات» را اجازه داده است که به آستان عرض نشان ائمه نام «تشریف‌حاصل کنند» (شماره‌های ۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵).

د- دسته چهارم اعلان‌هایی است مربوط به زمانی که محمد علی شاه در برابر مجاهدین مشروطیت خود را شکست خورده می‌دید و لذا پی در پی اعلان‌هایی مبنی بر وعده بر افتتاح مجدد مجلس و استقرار رژیم دمکراسی انتشار میداد که متأسفانه پیش از سه اعلان از این دسته در دست ندارم که دو تای آنرا محمد علی شاه و یکی را سعدالدوله صادر کرده است (شماره‌های ۲۶-۲۷-۲۸).

در پایان از یک توضیح واضح ناچار هستم و آن اینکه اعلان‌های دولتی و ملی، در این روزگار منحصر به این‌هایی که در اینجا آورده شده نیست بلکه صدها اعلامیه و اعلان دیگر وجود دارد که من و بسیاری از خوانندگان از آنها بی‌خبر مانده‌ایم و علاوه در مجموعه خود نگارنده، اعلان‌های دیگری نیز هست که انتشار آنها را در اینجا لازم نمی‌داند و همچنین تعداد بسیاری نیز قطعاً بدست ناپود کنندۀ روزگار از میان رفته است که از آنها اطلاعی نداریم و بهمین مناسبت از خوانندگان ارجمند تمنی دارم که اگر از این اعلان‌ها آگهی‌ها در دست دارند برای روشن شدن تاریخ ایران آنرا در همین مجله جاودان سازند یا جهت نگارنده به آدرس همین مجله ارسال فرمایند تا بنام آنان تنظیم شود و بچاپ برسد.

اینک اعلان‌ها و اعلامیه‌ها که بصورت اصلی از نظر خوانندگان محترم می‌گذرد

یہ تکمیل فرما

لی مکتبہ ابرا

مکتبہ ابرا

شاہ ابرا

ساکن ابرا

شاہ تعزیر

بیت چرخہ

یہ مکتبہ ابرا

مکتبہ ابرا

شاہ ابرا

شاہ ابرا

شاہ ابرا

پښتونستان د علوم او مطالعات فریښی
پرتال جامع علوم انسانی

وَالْأَنْبِيَاءُ الْمُرْسَلُونَ

سَيِّئِينَ فَلْيَاخِذْ بِالْحَبِيرِ كَرِيهِينَ إِنَّا نَدْعُوهُنَّ وَقَدْ آتَيْنَهُنَّ
 حَقَّهُنَّ وَوَعَدْنَهُنَّ فِي الْقُرْآنِ وَإِنَّا ظَالِمُونَ
 فَذَرْنَهُنَّ وَانصُرْنَا وَتَاللهِ إِنَّا لَنَكْفِيكَ
 الْمَكِيدَةَ وَالْأَنْبِيَاءُ الْمُرْسَلُونَ
 فَذَرْنَهُنَّ وَانصُرْنَا وَتَاللهِ إِنَّا لَنَكْفِيكَ
 الْمَكِيدَةَ وَالْأَنْبِيَاءُ الْمُرْسَلُونَ
 فَذَرْنَهُنَّ وَانصُرْنَا وَتَاللهِ إِنَّا لَنَكْفِيكَ
 الْمَكِيدَةَ وَالْأَنْبِيَاءُ الْمُرْسَلُونَ

اعلان شماره ۴ - اظهار به احتکار کنندگان غلات

اعلان

بعموم اهالی دار الخلافه طهران
اظهار میدارم

از غره شهر صفر المظفر ۱۳۲۳

بر حسب امر مبارک گوشت را در
ظرف سال در چهار فصل بچهار
قیمت بدون کم و کسر ابتیاع نمایند

سه ماه تابستان

یکهزار دینار

سه ماه زمستان

یکهزار و شصت دینار

سه ماه بهار

یکهزار و چهار صد دینار

سه ماه پاییز

یکهزار و دویست دینار

اگر احدی از قصابان این

قیمت تجاوز نماید فوراً به اداره

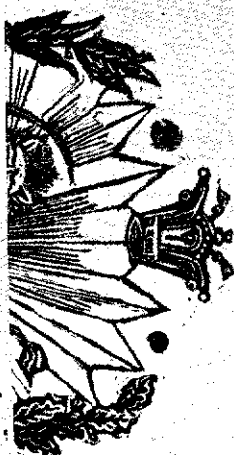
اعتماد السلطنه

بلدیة اطلاع بدهند

اعلان

بِسْمِ اَضَافَةِ بَرِّحَتِ الْمُرُوْرٍ ذَاوَدَ اَكْتَابِهَا ذَا بَعِيْهَا نَكَو
اَلَا مَبَا شِرْبِي حَيِّ دَاوَدَ نَكَدَ بَعْدَ اَزْجَاوَمَا : اَكْتَابِهَا ذَا
اَزْ اَبَا بِيْتِ حَيِّ ذَا مَثَلَا دِي

خود برد ااوند

معاونان نفوس است که شماها را انتخاب کرده اند و به نظرند که شماها با حالوس نیت و پاک عقیدت بدولت و ملت خود خدمت نمایند و از امور بکه باعث فسادات اجتراز نمایند پس باید کاری بکنید که در پیش شما مسئول و در نزد ما ترسند و مصلحت ما را هیچوقت فراموش نکنید و آنگاه از مسئولیت بزرگی که بر عهده کرده اند قائل نیاتید و بدانید که خداوند متعال آنقدر حقیقی اعمال ما را ملاحظه و حقانیت دست خدا همراه شمار و دید مسئولین را که بر عهده کرده اند بسامت و در صق انجام بدهید و بفعل قادر تعالی و تو خدایا مستظهر و امید وار باشید

(وزاره معینه تشریف بطبع رسیده)

فرادورف

(دستخط مبارک حضرت اقدس بجزرال قوسول الکلیس)

سور و استلاو چهار فقره را که اهالی استمعا کرده بودند بر طبق مقررات علیه همایونی
باشند بطوریکه آنها شهد کرده اند مطمئناً بروند و بازار را باز کرده مشمول کسب و کار خود متعلق باشند
امضا

(ولینهد دولت علیه ایران)

اعلان شماره ۸ - سواد دستخط مظفر الدین شاه و محمد علی میرزا ولینهد

﴿سواد تبلیغ حضرت مستطاب آقای حجة الاسلام و المسلمین آیت الله العظمی﴾
 ﴿فی الارضین آقای حاج میرزا حسین شیخ اقاالدین بیگلر قاپی است﴾
 ﴿بنبران حضرت حجة الاسلام و المسلمین آقای﴾
 ﴿آقای بدیع جمال الدین الفیضی است بر کاسه قوس قرمز مودت﴾

بمرض علی میرساند

رحماً از حضرت ابرنی جل و علا انکه وجود شریف را که مای

اسلام است از کافه الام و اقسام مهون و محروس بدارد و لاراک در ترویج شریع
 احرار موفق و منصور بوده اند چند هفت هفت است نبله از طرف سرکار رسیده است
 انشاء الله رفع کسان عدم و استقبال را بر خلاف ماضی در ارسال رقبه جهان
 معمول فرمائید و بخدمت واکه اخبارات و رقبه جهت از طهران و سایر
 بلاد مشرف بر تنگ کردن از ذات مقدس اعلی حضرت شهبازی خاندان بلکه و از
 اهمیات اعلام حضرت محبوبی در انصاف مجلس شورای ملی و اجرای احکام
 بطلبی محترم که در واقع اجرا احکام الله است موزناً و برسد امیانت بیون الله
 تسالی که بعداً اعلام کنان الله امانت و تحسین ذوالن و الاحترام و کلاً محترم بجاوست
 امام عصر عجل الله تسالی فرجه و عیال بیت و مهرهای دولت ابد مدت وقت را
 غنیمت دانسته دامن صحت بجهان سفید و ایامی را بران بیان محکم استوار

—●— **دستخط عابرون آند من اعلی نص بر مشروطیت ایران** —●—

برکلیه عویشندان دل اگاه صمیمه عالم عموماً و رهروشان خیر و بهیرما خصوصاً پوشیده و مستورینت و مکرر گفته ایم که امضای اسرار قوانین سیاسی این مملکت بصفه شاهنشاه بهرور انارالله برماه از برکت اناس مقدسه و توجیحات کامله این شهریار عالیقدر و پید زان چهار برادرگزار ما خلدالله ملکه و دوله بود و ممکن تصدیق دارند که این پادشاه جوان بخت از آن روز که مالک تخت و تاج گیسان گردید بخت با یکس از ص جهت و صرف راحت خلق و آسایش رعیت و تشبید بیانی ملک و ملت بوده است مگر شفاً فرموده اند که (وکلای ملت چرا اگر بچکنند ! و چرا مسئول تسویه امور نیستند ! تا مائیز جداً با آنها مراهی کرده مماند ماضیه را اصلاح کنیم شاهده مدعا دستخط عابرون است که بر حسب استدعای صحیح اسلام و مجلس شورای ملی در خصوص

تلاکرافات علماء نجف و شیراز و دستخط آقای آقا سید عبدالله دام برکاتهم

(از نجف بطهران) — نمره ۷۰۲

بتوسط مجلس محترم عماد الاسلام آقا سید جعفر شیرازی و آقا شیخ محمد سعادت با مجلس مقدس
بر همه لازم تمصیل از فصر محمد کاظم الخراسانی

— (ایضا از نجف بطهران) — ۲۸ جمادی الاولی

حجج اسلام با مجلس شورای ایران می درنگ باید همراهی کرد حرفهای مخالفین سموع نیست
دعاویشان مزخرف الآخر محمد کاظم الخراسانی

— (از شیراز بشهر) —

بتوسط جناب مستطاب الصبح لنا طین جامی ملک المتکلمین سلمه الله تعالى جناب مستطاب آقای
بهاء الواعظین سلمه الله تالی شرح بیغات و مطاب بر اثران خود را نقل نمودند مخصوصاً امروز
با حصرت اشرف ائلبک اعظم ملاقات کرده و لازمه اصرار را نمودند شهد الله تعالی لازمه همراهی و
والدانات را حضرت معظم بمل آورده و مشغول هستند و با کثرت موانع بزودی الشالله تعالی تمام
امور ثلاثه را انجام خواهند فرمود چنانچه خود داعی سعای جسمیه و مکاتب داله بر این مطلب
را نمودند لذا در کمال امید واری از تمام آقایان طلاب و غیرهم خواهش مضم عمدهم مردما ارشاد
فرمائید که امید است کارها انجام یگیرد و بعضی اقدامات هروف انسان بخواهد موقع دارد عجزالها
باید بنویس همراهی با شخص ائلبک اعظم کارها صورت داد عجزالنا بعضی از معرضین در مقام مخدسه
با وزارت داخله شده اند و از حضرت عبدالعظیم ۳ بیضا مان داده اند بنویس اینکه با نا همراهی نمیکنید
اصافی نیست که ماهارا مرادب سائیم وایشارهم می فرست کنیم انشالله تعالی امید داریم همین دوروز
اهتمامات کلی در کلیه امور شده بلکه اسباب آمیش عموم فراهم آید جناب مستطاب بهاء الراعظین

پروفیسر شہباز گل شاہ علموں انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علموں انسانی

عكس دستخط مطاع لازم الاتباع حضرات صحیح اسلام وآیات الله فی الامام و پیغمبران فرقه ناجیه اثنی عشریه و بیفتیان طایفه حقه جعفریه که بر حسب توفیق منیع حضرت حجة الله امام عصر علی الله فرجه اطاعتی بر تمام شیعیان فرض و محتتم است اعی حاج میرزا حسین بحل مرحوم حاج میرزا خلیل طهرانی و آقای آخوند ملا محمد کاظم خراسانی و آقای ملا عبده الله مازندرانی مع الله المسلمین بطول قایلیم

بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین
والصلاة والسلام
على سيدنا محمد
وآله الطيبين الطاهرين
الطاهرين
الطاهرين
الطاهرين
الطاهرين

تقریرت کتبه حضرت سید محمد باسک فی ملک ایزد بخت خورشید در مقام دعوت پروردگاری او و کسب این بیست و یکمین کتب کثیره است
تخصیص است ان بنامید بقدر عدم انرا یکی است چون که از کتب مختلفه تصنیف نموده است از جهت اکتفا بر یکی از کتب
بسبب بر هم خواندن این کتب و باقیات سابقه است که بعضی از کتب است بطول و بعضی است بجز این کتب
مانند کمال نظام است تمام این کتب است به سبب این که در این کتب است بعضی از کتب است در حد و در این کتب
عادت حاصل نموده است بر این شیوه که در این کتب است بعضی از کتب است در حد و در این کتب
درباره این کتب است در حد و در این کتب است بعضی از کتب است در حد و در این کتب
عادت حاصل نموده است بر این شیوه که در این کتب است بعضی از کتب است در حد و در این کتب

سورت سؤال از حضرت مستطاب حجة الاسلام آقای حاج ملا محمد مجتهد رشتی معروف

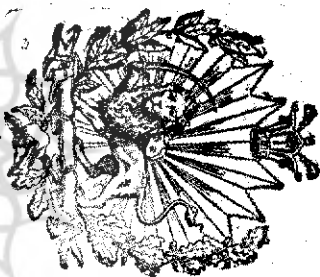
— بجزای و سایر علماً کبلا نه دامت برکاتهم —

حضور مبارک حضرت مستطاب حجة الاسلام آقای حاج ذبی و سایر علماً کبلا نه دامت برکاتهم عرضه مبارک
اگر چه اقدامات عبادانه حضرت مستطابالی وسایر آقایان رشت در تقویت مجلس شورای ملی بر عموم ملت
مکتوف است ولین حرکت حضرت مستطابالی بدار الخلا نه در این موقع بلعن بعضی توجهات کرده استندما می رود
مقصود از حرکت بدار الخلا نه را در ذیل این ورقه بیان نموده تا علت حرکت بهنگام معلوم ولودفع این گونه توجهات از
سرمد شود لایم افاضات تمام از طرف عموم طلاب عرض شده

— سورت جوابیکه آقایان کبلا نه در مهر می و فتوت مجاس مقدس شوروی ملی شبه الله ارکانه دادند —

(بسم الله تعالی شاه انزلی) خدمت آقایان عظام و اخوان دینی و وطنی معروض مبارک از حرکت دینی و علماً
اعلام واستیلام فرموده بودیداجلا عرضه مبارک بحمدالله والته بین تلبسات غیبی و توجهات حضرت حجة عملی الله
تعالی فرجه اختیج و سعادت اسلام و اسلامیان از افاق شرافت ساطع و لامع مجلس مقدس دار الشوری ملی که اس
اسامی دین اسلام و دکر دکر آفاق سدر الانام است در ایران تلبیس وانقاد یافته فواید و منافع این اساس مقدس

سواد دستخط اعلیٰ حضرت جایز در جواب تبریک مجلس دارالتورای ملی

جناب اشرف آیات اعظم لازم بود در جواب تبریک و تهنیت صادقاته مجلس شورای ملی از طرف ملت صبیق خودمان سرانجام شاهه ملوکانه را نسبت بهجان محترم و کلمه اعلی اظهار فرمائیم و کمال رضامندی خاطر خودمان را از بهیترت مقاصد حسنه و نیات مقدسه دولت و ملت باطلاع عموم برسانیم بحمدالله تکالیف اولیه که لازمه بدایب هراس مضمی است بخوشی برکنار شده است امروز دولت و ملت یکپیکر و یکجبهه مشغول اصلاح امور شده اند روز بروز موجبات نیک بینی ملک و ملت فراهم می آید امید است انشاء الله بتوجه امام عصر عجل الله فرجه عنقریب نتایج صحیحه در انتظام دوائر دولت و امنیت اطراف مملکت و اصلاح احوال عموم بدست بیاید تا امروز که دولت بندهائی متصدی انجام امور بود در حقیقت مملکت این دست داشت اکنون که دولت و ملت با اتفاق مشغول کار شده اند مملکت را دوبار زوی قوی حاصل و معلوم است

وحتی میباید که در آن قلوبی که بر وفق تو اعد شد همه

اسلام خواهد بود بیه و هم چنین عزیزان و محال است

انوار موجوده بقرب این اسلای الهی که در این عظام

کبریا که اینها میباید تا آخر اگر چنانچه خلاصی بین عامه

راشدین در خصوص این موضوع است موقوف بر اینست

و انجام شریف محترم فرمایند که در عمل حاصل است

بسیار است از هر خط و در آن عبادان مسلمین خواهند بود

در این بین این دو - و - عمل اول و دوم در کتابها و شراعات

۱۳۳۵ - ۱۳۳۶

بسم الله الرحمن الرحيم
لوقم بملأه الشرف مدظله
الاعالی مدافع علی
جميع المسالین
حوره الاحقر
محمد جعفر الحقی
الحسیف
عمل امضا

بسم الله الرحمن الرحيم
الامر کما در روایت
حوره الداعی
فصل الله
انوری
عمل امضا

بسم الله الرحمن الرحيم
الامر کما در روایت
حوره الداعی
فصل الله
انوری
عمل امضا
مسلمین از طریق علی بن ابی طالب
بر کتب صحیحین و کتب معتبره
عنا اعلام و صحیح الامم
الاسلامی در آن جناب
هو الله اعلم

تاریخ تنظیمه ۲۲ شهر جمادی الاول - ۱۳۳۵

بجانبه ۲۸ شهر جمادی الاخره ۱۳۲۵، توجیب دعوت از انجمن اصلاح نظام
مآبندگان انجمن عالی طهران چهار ساعت بزور نامه در محل انجمن مزبور
تشریف فرما شدند و با اتفاق آراء سزایه منتجان با بعثت انجمن طاصرفه
قبل را بمجلس مقدس شورای ملی تبدلله اراده عرض و نام امت
تا ده تقدیم داشتند

اساسی انجمن ها که نمایندگان خود را فرستاده بودند از این قراات

— ۱۳۲۵ —
انجمن انجمنهای ملی تحت ایران —

حضور (صحیح اسلام) : دوکلات گرام) بنسبیت تأسف صرصه میدارند

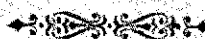
()*

● سواد تلگراف ●

● حجج اسلامیه سلمه الله تعالی ●

● از نجف اشرف ●

● از قصر ۳ ج ۲ ●

(جلسه محترم شورای ملی) رفیع الله قواعد تلگراف و وحش انجمن شریف
واصل و از مخالفت مخالفین با (مجلس محترم ملی) اسلامی خواطر قاطبه اهل
اسلام ملوک گشته عموم اهل علم و کافه متمسکین شریعت مطهره حضرت ختمی
مرسیت صلی الله علیه و آله و سلم را اسلام به یاد که خداوند متعال گواهاست
ما با به ددار غرض جز تقویت اسلام و حفظ دین مسلمین و اصلاح امور عامه
نداریم عایشما مجوسی که تا پیش آن برای رفع ظلم و ظنه مظلوم و امانت
مأمور و امر معروف و نهی از منکر و تقویت ملت و دولت و ترفیه حال رعیت
و حفظ بیضه اسلام است قطباً عقلاً و شرعاً و عرفاً راجح بلکه واجب است
و مخالف و معاند او مخالف شرع انور و مجادل با صاحب شریعت است رجاء و اتق
که تا کنون انشاء الله تعالی کسی مخالفت نکرده و نخواهد کرد و هر کاد بر خلاف
این مضمون کتباً و تلگرافاً سبق بنا داده شود کذب محض احضار را صلاح
ندیدیم و امانت را اخلاص دهید ● الاحقر نجلی حاجی میرزا خابول ●
● الاحقر محمد کاظم خراسانی ●
(الاحقر عبدالله مازندرانی)

در مطبعه (شرقی) بطبع رسیده

(سواد تلکراف)

جناب حجة الاسلام والمسلمين آية الله في الارضين
آقای حاجی میرزا حسین حاجی میرزا خلیل مدظلّه العالی

جناب حجة الاسلام آقا سید جمال الدین ایچہ سلمہ اللہ تعالی تلکراف
موحش جناب عالی واصل و مخالفت مخالفین کہ مخالفت با شرع انوار است
موجب ملات فوق العاده گردید واضح است کہ ما عرضی جز
حفظ دماء و اموال و اعراض مسلمین و تقویت ملت و دعوات و ترفیه
حال رعیت نداریم در صورتیکہ و کلاه محترم ہمنشان مصروف اجراء
صراحت مزبورہ و دفع و رفع ظلم و امانہ مظلومین است کہ شرعاً و
عقلاً حتم و واجب است مخالفت و معاندت با آنها مخالفت شریعت
مطہرہ و دفع و تبہید مخالف لازم است خداوند تعالی نصرت
خواہد فرمود

الاحقر نجل الحاج میرزا خلیل

محرمات مومنان علیها اعلام اربع اسلامها برین مذهب معتقد حضرت خدیجه کبری
در مجلس شورای اسلامی ایران شایسته منتقل نگاشته

با کمال توقیر حضرت امیر ملت حضرت آیت الله العظمی بروجردی مد ظله العالی را به عرض میسر
آید که با کمال احترام و تقدیر از جناب آقایان و سرکارهای محترم در این مجلس شورای اسلامی

در این مجلس شورای اسلامی در روزهای گذشته در این خصوص بحث و تبادل نظر شده است و در این

مجلس شورای اسلامی در این خصوص بحث و تبادل نظر شده است و در این مجلس شورای اسلامی

در این مجلس شورای اسلامی در این خصوص بحث و تبادل نظر شده است و در این مجلس شورای اسلامی

در این مجلس شورای اسلامی در این خصوص بحث و تبادل نظر شده است و در این مجلس شورای اسلامی

در این مجلس شورای اسلامی در این خصوص بحث و تبادل نظر شده است و در این مجلس شورای اسلامی

در این مجلس شورای اسلامی در این خصوص بحث و تبادل نظر شده است و در این مجلس شورای اسلامی

انما نحن نزلنا الذكر و

بعد از آنکه التکرافات و احکام کتبی علماء اعلام و حجج اسلام از ممالک محبت
از ایجاد مجلس شورای عمومی بتوسط حجج اسلامیه دارالخلافه و امناً دربار جلالت
در بیست و چهارم شهر شوال دستخط افتاب نقطه هایونی که بقلم معجز شمیم
مجدانه مطالبه صورت آن را میکردند بحال برای اطمینان خاطر عموم بطور

بسمه تبارک و تعالی

جنابان مستطابان حجج اسلام - سلام الله

تعالی عنزم ما همه وقت بر تقویت اسلام

و سعادت بشریت حضرت نبوی صلوات

الله علیه بوده و هست حال که مکشوف

دانشیید تأسیس مجلس باقواعد اسلامیه بنانی

است و حکم بجزمت دادید و عالی ممالک هم

بهین نحو کتباً و تکرراً حکم بر حرمت

نمودید در اینصورت ما هم از اینحال بالمره

منصرف و دیگر عنوان هیچو مجلسی نخواهیم

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بعوقف عرض بشدکان اعلی حضرت شاهنشاه اسلامیه
در روز دوازدهم شهر حال شوال که کار تداران دولت جمع کثیری از وجوه
کرامت مدینه دهنده از طرف قزاقستان از دوسننه را معطای مجلس شورای عمومی

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

اقدام نمودیم از طرف مجلس از آنها حمایت سده و بیخ بیبری از سرور و همسایان مجلس را پاره
گاه قرار داده و در مقابل تشرف دولتی سنکرها بیسینه و باسنمال از بزرگ مواد آریه اقدام نمودیم
لذا پیور شدیم که از تاریخ امروز بدلت سه ماه مجلس شورای ملی را منحل کرده و پس از این مدت
و کلاهی مندی صحیح دولت و مات پرست منتخب شده باه مجلس سنا که موافق قانون اساسی است
تو آه مفتوح میشود مهتر انکه وزارت مجرب دستخوارا بحکم ولایات مضاربه نماید که قاطبه
اعمال ازینات حدینه ما در آسایش و رفاهیت عاوه و جسد و جهدی که پیوسته در انشغال امور داریم
منتظر و امیدوار باشیم ۲۴ جمادی الاول ۱۳۲۶

مجلس شورای ملی - ستاد انجمن ملی - ستاد انجمن ملی

اعلان شماره ۲۱ - دستخط محمدعلی شاه در مورد تعطیل انجمنها و
مجلس شورای ملی

بارك و تعالى
 ايه مبارک اوست که
 مخصوصاً از زود مایه
 بهین درجیات میشود
 و السلام

قدغن نماید تاگر آقا این عنایت خسروانی را بهقوم ملت اغظار غوده و غامورین
 سرحد هم سفارش شود که زوار بقاع مقدسه را بهچوجه جلو گیری نمایند و این
 دستخط ها بفرموده را در دارالخلافه طبع و منتشر سازند ۱۳ رجب المرجب ۱۳۳۶

حجوا رئیس مجامع مبارکه شاهنشاهی عده الله قاجار (۱۹۱۶)

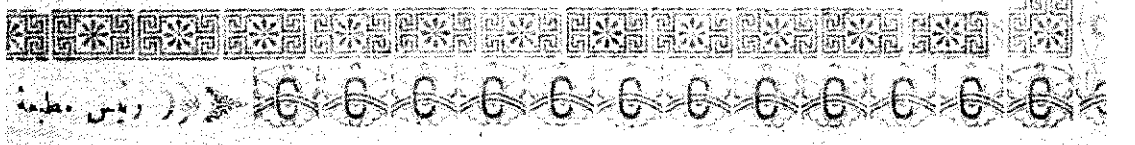
هم قدر باشد بلااستیسا بعد از وضع نك و دادن تهديدی در حق اولاد متوفى ابدالله
نسلاً بعد نسل مى رسد و برقرار شو اھم فرمود البتھ اين دستخط مبارک را چاپ و اعلان
نموده مردم را بر آفت و مصيحت ما مستنھز و اھمھوار داريد شهر رجب ۱۳۲۱

(رئيس مطبوعه مبارکه شاهنشاهى عبدالله قاجار)

اعلان شماره ۲۴ - سواد دستخط محمدعلی شاه

این مقصود شروع ترقیات مملکتی بشود و آنچه لازمه سعادت بود در این دو سال با همت متفکران نمودیم که شاید این نیت حسنه و عقیده مستحسنة را صورتی داده و در این سعادت و افتخارات همی مبدول دارند پس از اسرار وقت و حاصل نشدن مقصود ناچار شدیم برای حفظ قوانین شرعیه از اتااول و اغراض مفسدين اقدامی فرمائیم و مؤسسين فتنه و آشوب را گوشمالی بپردازیم اينك صكه بهون الله تعالى اين مقاصد بمحصول بيوشه و في اجتهاد فراغت دست داده ديگر تعطيل وقت را جائز ندانيم بروز عقايد حسنه خودمان را كه مبتني بر مباحث اصلي است اغظار و انجام آن اصول ما بدسه را بهيات و زرا پيشنه اده ميكنم كه اولين وظيفه اسلامي كه مستودع قلب و ذخيره خاطر است و خودمان را در پيشگاه

كشاید ایجاد دوار عدليه و تشكيل ان در مجالات دارالخلافه خصوصاً كره اصرار و بلدان ايران عموماً ميباشد طبق موازين شرعيه و اصول متدنيه محمدی صلی الله علیه و آله عموم ملت از يكديگر مصون و محفوظ مانده احكام از محاکم شرعيه مطابق اصول عدليه بتوفيق داشته آيد و بوجه حتميت دعوي و ذات مقدس شاهانه را از اين رهگذر حاصل و فرصتی بدست آيد تا بطور مكنون خاطر خطايز هايون است مطابق كه در پيشگاه الهي كرده ايم موفق بر سعادت اين مملكت بشويم و به نشر علوم و ايجاد كار خاتجات و ساير وسايل وطن عزيز خودمان اقدام فرموده سعادت و اقبال را كه منتهي آرزو و آمال

پروفیسر شگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی

بیاوردن تو جهات حضرت صاحب الامر علیه السلام فرجه بلائی جور و قتل بزیای شود و
 اتفاق مرقع و بساط انقلاب و اختلاف باسبب عدلی و رفاه مبدا گردد علی هذا
 نباشد کان ملک مستتب شده هر چه زودتر در طهران حاضر شوند که انشاء الله تعالی در
 هیئت اسباب زنی و سعادت عمالت سالی و جاهد باشند
 (محمد علی شاه قاجار)

حسیب الامر اعلم حضرت قدر قدرت شهر یاری ارواحنا فداه حق طبع محفوظ (رئیس مطبعت شاهنشاهی عید الله قاجار)
 اعلان شماره ۲۶ - دستخط محمد علی شاه برای تعین مردم